Hva er identitet - generelt.

Hvem er du?
Hvem er jeg?
Hvem er vi?
Hver enkelt av oss har vår egen identitet.

Hva er identitet og hvordan utvikles vår identitet.

Identitet kan forståes på flere måter. På individplanet som personlig identitet eller på det kollektive planet, som kulturell identitet.

Identiteten gir enhver av oss en følelse av å være "unike". Denne følelsen er med på å vise at selv om vi er like, så er vi også forskjellige fra andre mennesker.

Vi er oss selv. Selv om vi er forskjellige fra andre, så har vi en viss "likhet" med andre også. Denne følelsen av likhet skaper en trygghet som har stor betydning for vår identitet som person og som enkeltmenneske i et lokalmiljø og i samfunnet for øvrig. Vi føler at vi tilhører et fellesskap, og det gir oss trygghet.

Identiteten til det enkelte mennesket utvikles både på det personlige og det kulturelle plan. Oppdragelsen fra hjemmet og den sosiale kontakten fra miljøet ute er med på å prege oss, slik at vi etterhvert skaper vår egen "identitet".

Tryggheten i det miljøet vi vokser opp i og den pregingen vi utsettes for under barndoms- og ungdoms tiden er med på å utvikle vår personlighet og identitet. Et trygt, godt og harmonisk hjemme- og utemiljø er viktig i denne sammen-heng. Dette gir også det beste grunnlag for at barn og ungdom får et naturlig forhold til sitt nærmiljø, noe som betyr mye i deres egen identitetsutvikling.

Min barndom og oppveksten i Skoltebyen har nok hatt mest å si for min identitet. Som skolter og samer flest hadde jeg i min ungdom et noe anstrengt forhold til egen kulturbakgrunn på grunn av lokal stigmatisering.

Egne livserfaringer fra Skoltebyen har gitt meg en spesiell kunnskap om skoltenes livssituasjon fra etterkrigstiden i
Neiden. Jeg husker godt flere konflikter og den diskriminering vi skolter som gruppe ble utsatt for i perioder.

Selv måtte jeg gjennom flere år bearbeide egne tanker og vrangforestillinger som var skapt gjennom min oppvekst i Skoltebyen, før jeg klarte å innrømme for meg selv og fortelle andre om at jeg var en "skolt".

Man kan godt si at det var en bevisstgjøringsprosess som førte til at jeg etterhvert fikk en god identitetsfølelse til egen kultur. Denne erkjennelsen skapte en ny situasjon for meg.

På en måte fikk jeg styrket min selvfølelse, fordi jeg nå også kunne stå for min kulturelle identitet.

Samfunnets tidligere negative holdning

til skoltene og samene forøvrig har vært med på å skape en utrygg livssituasjon for urbefolkningen i Norge.

Den sosialdarwinistiske holdningen og de politiske strømningene som feide over Europa og Norden fra midten av forrige århundre til utover 1950-tallet i våre dager var nådeløs.

Utallige er de skolter og samer som ble påført store lidelser, nettopp på grunn av disse faktorene.

Allerede før 2. verdenskrig begynte flere skolter å flytte ut fra Skoltebyen. Noen bosatte seg andre steder i bygda, mens andre forlot bygda for godt.

En av årsakene til denne utflyttingen var sannsynligvis all den mobbingen og diskrimineringen som de ble utsatt for ved sin tilhørighet til Skoltebyen.

På 1950-tallet var hverken begrepet "østsame" eller "skoltesame" brukt. De som bodde i Skoltebyen var "skolter", og det fikk vi både vite og føle.

Man skulle være sterk både fysisk og psykisk for å tåle og høre daglig ord som skoltekonge, skoltedjevel, "helvedes skolt" osv.

Slik var hverdagen for oss som bodde i Skoltebyen på 1950-60-tallet, men situasjonen var nok verre for skoltene før krigen. Denne kampen for å overleve i Skoltebyen var med å prege livssituasjonen til de som bodde der.

Det ble mange tunge tak man måtte kjempe for å holde ut, og for å bevare sin selvfølelse og integritet. Det var mange som ikke klarte denne belastningen og flyttet bort. Det har jeg forståelse for, mens noen andre igjen fikk gradvis en sterkere identitets- og tilhørighetsfølelse til området og kulturen.

Tidligere tiders fornorskningspolitikk var diskriminerende for skolter, samer og andre minoriteter. For ikke langt tilbake i tid var ovenfor nevnte grupper ikke regnet som fullverdige mennesker som samfunnet ville satse på, og disse kulturene mente myndighetene, hadde ikke livets rett. Samfunnets holdning til samer og skolter skapte ulike stereotypier. Disse gikk ut på at skoltene og samene hadde ytre eller indre egenskaper som var uheldige og dårlige, og som ikke passet i samfunnet.

Denne stereotypien førte til en "holdning" blant nordmenn og kvener, og ble til slutt en fordom. Holdningene eller fordommene førte til en generell diskriminering av skoltene og samene, og fordommene om det samiske sitter fortsatt dypt i mange mennesker, kanskje særlig i Finnmarks befolkning.

Dette har kommer til uttrykk nå i det siste, i debatten om rettigheter til land og vann og i forbindelse med innføringen av den samiske læreplanen.

Tiden under fornorsknings politikken gav dårlig grobunn for en trygg identitetsutvikling. For å unngå diskriminering av nordmenn og kvener gikk mange skolter og samer til det skritt å skjule sin identitet.

De var verken nordmenn, skolter eller samer. På grunn av samfunnets holdninger fikk de et dårlig forhold til egen kultur. Denne atferd har mange skolter og samer fortsatt problemer med.

Vår kulturelle identitet er helt avhengig av vår egen sosiale og personlige identitet, og at vi selv føler en stolthet over egen kultur bakgrunn.

For at minoritetene og de svakeste gruppene i samfunnet skal kunne få denne gode selvfølelsen og samtidig være stolt over sin opprinnelse, må myndighetene arbeide aktivt med å skape positive holdninger, og samtidig utvikle konstruktive støtteordninger. For mange har denne kulturelle tvungne dikotomien skapt store identitets problemer.

Det å være en skolt eller en same, men samtidig ikke tørre å leve ut det man opprinnelige føler seg komfortabel med, er vanskelig. Mange skolter og samer har fortsatt vanskeligheter med sin kulturelle identitet, særlig de som ikke har bodd i sine kjerneområder, under de tidligere og vanskelige perioder.

Mange av de konflikter som har versert i media har nettopp sin årsak i denne identitets problematikken. Nerveproblemer og alkoholmisbruk har ofte tidligere vært de synlige symptomer.

Hva er det her i Neiden som har skapt skoltenes identitet i Norge?

Skoltebyen, laksefisket i elva, kastenotfisket og St. Georgs kapell har vært sterke symboler som har preget skoltenes identitet. Særlig har den ortodokse religionen og St. Georgs kapell hatt stor betydning for oss. Kapellet er fortsatt et sterkt og viktig symbol for kulturen, noe den årlige gudstjenesten siste søndag i august er en manifestasjon for.

De arkeologiske utgravninger fra området viser at kulturen har en flere tusenårig historie i Sør-Varanger og på Kola.

Neidendalen eller Njauddâm, som betyr Mårdalen på skoltesamisk, har i århundrer vært skoltenes sommerboplass.

Få steder i verden har en slik kulturell kontinuitet, og dette er unikt i seg selv.

Bosettingen i Skoltebyen må antas å ha bli lagt på grunn av elva og det rike kastenotfisket i Skoltefossen, som skoltene har drevet på i århundrer.

Denne århundre lange og sannsynligvis tusenårige skolte tradisjonen er i dag "adoptert" av fellesfisket i Neiden, der de fleste parthavere er finsk ættede.

Skoltebyen har også i dag en stor betydning for skoltenes identitet, og er fortsatt Neiden skoltenes kjerneområde.

Koloniseringen av Sør-Varanger begynte etter 1826, da grensen mot Finland og Russland ble fastlagt, men først etter 1900-tallet ble det fart i den norske koloniseringen.

Min påstand er at Neiden skoltene var herrer i sitt eget hus frem til grensesettingen i 1826 og disponerte over et landområde på over 2700 mål.

NOU 1997 : 4, Naturgrunnlaget for samisk kultur, kapittel 7, imøtekommer denne min påstand. Professor Einar Niemi er kanskje den personen her i salen som har mest av æren for at skoltenes tidligere rettigheter og senere rettighetstap er kommet frem i den omtalte utredningen.

Selv om det i mange år har vært offentlig tilgjengelige dokumenter som har beskrevet om en folkegruppe, som i århundrer hadde levd i fred med hverandre og med andre grupper, har de til nå vært neglisjert.

Frem til 1826 var skoltene en folkegruppe. Stormaktspolitikk, sosialdarwinisme, kolonisering, den russiske revolusjonen og siste verdenskrig førte til dramatiske endringer for dette kulturfellesskapet.

Etter grensesettingen i 1826 ble Neiden sii`daen delt i to. Sii`daens befolkning ble værende på norsk side. Senere ble sii`dane øst for Neiden evakuert og tvangsflyttet til Nellim- og Sevettijärvi området i Nord-Finland og til Lovozero på Kola.

Dette førte til en meget vanskelig livssituasjon for skoltene. Skoltene lever i dag adskilt og spredt i nasjonal statene Russland, Finland og Norge.

Fredningsprosessen

av Skoltebyen har i den senere tid vært med på å sette ekstra fokus på skoltenes situasjon.

I motsetning til Russland og Finland er skoltenes kultur tradisjoner i Norge meget sterkt svekket. Fra grensesettingen mistet skoltene gradvis alle sine særegne rettigheter til sitt landområde.

Skoltene i Norge har aldri fått noen form for støtteordninger for å kunne bevare og videreføre sin kulturarv. Skoltene som ble i Neiden etter grensesettingen ble fratatt sitt landområde, sitt næringsgrunnlag, sitt språk og kultur.

Fredningsprosessen av Skoltebyen har vært ledet av Samisk kulturminneråd på en god måte. Ifølge Ole Henrik Magga og den tidligere lederen i Samisk kulturminneråd skal denne prosessen føre til en revitalisering av skoltekulturen i Neiden.

Fredningsprosessen av Skoltebyen har hittil ikke vært til skoltenes fordel, men jeg håper at denne utviklingen gir skoltene gradvis større innflytelse i området. I fredningspremissene ble man enige om at fredningen av Skoltebyen skal gå hånd i hånd med planene om et kultur- og museumsanlegg i tilknytning til Skoltebyen.

Et nasjonalt kultursenter er derfor viktig i en revitaliseringsprosess. Det må skapes en sterkere tilknytningen til Skoltebyen for å styrke vår identitet. Senteret må bygges i en skoltesamisk kontekst og realiseres snarest, dersom det skal være en katalysator for å redde en truet kultur som ligger nede.

Denne revitaliseringen må utvikles i et tett samarbeide med skoltene i Finland og Russland. Strakstiltak er nødvendige, fordi det fortsatt eksisterer idealisme og viktige kulturbærere som har kulturell kapital, og som ønsker å arbeide for å revitalisere kulturen.

Senterets hovedfunksjon må bli å gjenreise den skoltske kulturen i Norge. Dette gjennom å utvikle, formidle og dokumentere skoltenes særpregede kultur, samfunn og historie. Et kultursenter er absolutt nødvendig for å skape en infrastruktur for kulturen i området. Senteret blir helt vesentlig for å bli et identitetsskapende, forskningsmessig, kulturelt- og religiøst møtested for skoltene i Norge, Finland og Russland.

Kultursenteret bør også bli en viktig drivkraft i skoltens felles næringsutvikling.

Senteret må bli et nasjonalt kultursenter og hovedmuseum for skolte kulturen i Norge. Men det kan også bli et viktig senter i hele skolte området, fordi det pr i dag ikke finnes noen slike særegne anlegg i noen av de forannevnte land.

Dette er et stort fortrinn i utviklingen av anlegget i Neiden, og bør utnyttes.

Skal fredningen av Skoltebyen få de ønskede positive effekter, må skoltene som ønsker det gis et økonomisk grunnlag til å etablere seg i området, og i tilknytning til senteret.

For oss er området av spesiell stor verdi, og en fremtidig bruk av Skoltebyen er for skoltene helt avgjørende, særlig i det identitetsskapende arbeidet.

Fredningen fører til at man på et vis blir bortvist fra et område man har kjært, noe som er sårt i seg selv. Ingen liker å bli jaget ut av sitt eget hjem eller område, og det er en slik følelse mange av oss skolter fortsatt sliter med.

Tross de vanskeligheter vi som har vært bosatt i Skoltebyen har slitt med i mange år, ser vi med optimisme på fremtiden og håper at fredningen av Skoltebyen fører til en ny og frodig utvikling av skolte kulturen i Norge.

Det er bygget mange museer og kulturbygg for nordmenn, samer og andre minoriteter i Norge. Blant annet har kvenene fått sitt kulturbygg noe som er prisverdig. Men skolte kulturen, som er den eldste kulturen i området, har også blitt kalt for samenes vugge av den samiske makteliten.

Den tidligere lokale myndigheters båndlegging av området har vært med på å ødelegge all næringsutviklingen i Skoltebyen, og skoltene er blitt presset ut.

Det har ført til at jordene og bygningene i hele Skoltebyen har forfalt. Kan en slik behandling av en minoritets befolkning kalles kulturvern? Nei mener jeg. Denne tidligere politikken har vært et overgrep mot skolte minoriteten.

Skoltene som engang var et stolt og rikt folk med store landområder, har på grunn av myndighetenes tidligere forvaltningspolitikk mistet alle sine rettigheter og muligheter for å overleve.

Fornorskningspolitikken har snart nådd sitt mål, men vi er noen få som fortsatt holder ut og håper på litt rettferdighet og oppreisning for en kultur som holder på å bli usynliggjort og glemt.

Vi som i dag vedkjenner oss som skolter er den siste generasjonen som har vår identitet knyttet til Skoltebyen. Denne identitets tilknytningen kan bare bevares ved at vi i den fremtidige revitaliserings prosessen igjen kan ta i bruk arealene i Skoltebyen.

Spørsmålet mitt til slutt er: "Når skal de statlige myndigheter vise sitt ansvar for den lille skolte minoriteten og urbefolkningen i Sør-Varanger, og bevilge de nødvendige midlene som skal til for å bygge et nasjonalt kultursenter for skoltene i Neiden og Norge?"

Takk for oppmerksomheten?